

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 79/2010-25

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 20. apríla 2010 v senáte zloženom z predsedu Jána Auxta a zo sudcov Ľubomíra Dobríka a Rudolfa Tkáčika vo veci sťažnosti P. B., B., zastúpeného advokátom Mgr. A. Š., B., pre namietané porušenie jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a práva na obhajobu podľa čl. 6 ods. 3 písm. c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Tdo 18/2009 z 19. augusta 2009 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo P. B. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a právo na obhajobu podľa čl. 6 ods. 3 písm. c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom a uznesením

Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Tdo 18/2009 z 19. augusta 2009 porušené bolo.

2. Zrušuje uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Tdo 18/2009 z 19. augusta 2009 a vec vracia na ďalšie konanie.

3. Sťažovateľovi nepriznáva finančné zadostučinenie.

4. Najvyšší súd Slovenskej republiky je povinný uhradiť P. B. trovy právneho zastúpenia v sume 438,57 € (slovom štyristotridsaťosem eur a päťdesiatšedem centov) na účet jeho právneho zástupcu advokáta Mgr. A. Š., B., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením z 18. februára 2010 prijal na ďalšie konanie sťažnosť P. B., B. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom Mgr. A. Š., B., v ktorej namietal porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 ústavy a na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 3 písm. c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 5 Tdo 18/2009 z 19. augusta 2009.

Sťažovateľ v sťažnosti uviedol, že rozsudkom Okresného súdu Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) z 21. júna 2007 sp. zn. 1 T 136/06 bol uznaný vinným zo spáchania trestného činu nedovolennej výroby a držby omamnej látky, psychotropnej látky, jedu a prekurzora a obchodovania s nimi a trestného činu krádeže spolupáchateľstvom, za čo mu bol uložený úhrnný trest odňatia slobody vo výmere šesť rokov a deväť mesiacov. Sťažovateľ sa proti rozsudku v zákonom ustanovenej lehote odvolal. Krajský súd v Bratislave uznesením z 9. októbra 2007 sp. zn. 3 To 85/07 jeho odvolanie zamietol ako nedôvodné. Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu podal sťažovateľ 7. januára 2009

dovolanie, v ktorom žiadal zároveň o ustanovenie obhajcu z dôvodu nutnej obhajoby. Samosudca okresného súdu mu opatrením z 8. januára 2009 ustanovil advokáta, ktorý podal na príslušnom súde 24. marca 2009 dovolanie. Najvyšší súd uznesením sp. zn. 5 Tdo 18/2009 z 19. augusta 2009 dovolanie sťažovateľa odmietol, pretože „*nebola splnená základná podmienka dovolania v zmysle § 373 ods. 1 Tr. por. ani po postupe podľa § 379 ods. 1 Tr. por.*“. Najvyšší súd konštatoval, že sťažovateľ nespĺnil základnú podmienku, ktorou je podanie dovolania prostredníctvom obhajcu, hoci bol na to riadne vyzvaný a bola mu poskytnutá primeraná lehota. Neakceptoval pritom skutočnosť, že sťažovateľovi bol súdom prvého stupňa ustanovený obhajca pre účely dovolacieho konania, pretože „*ustanovenie § 40 ods. 1 Tr. por. nie je možné v dovolacom konaní aplikovať*“. Ustanovenie advokáta ex offo v dovolacom konaní prichádza podľa najvyššieho súdu do úvahy iba vtedy, ak dovolanie podáva minister spravodlivosti Slovenskej republiky alebo generálny prokurátor Slovenskej republiky [§ 369 ods. 1 a 2 písm. a) Trestného poriadku].

Sťažovateľ zdôvodňuje svoje presvedčenie o neústavnosti rozhodnutia najvyššieho súdu takto: «Najvyšší súd SR podľa môjho názoru použil mimoriadne reštriktívny výklad predmetných ustanovení, ktorý spojil s dikciou ustanovení Trestného poriadku o dovolaní a odmietnutie dovolania odôvodnil tým, že nebol naplnený predpoklad podania dovolania prostredníctvom obhajcu. Zároveň uviedol, že § 38 odsek 2 písmeno a) sa vzťahuje iba na prípady, keď dovolanie podá Generálny prokurátor SR alebo Minister spravodlivosti SR.

Domnievam sa, že ide o výklad nesprávny, ktorý je primárne v neprospech obvineného a takýto výklad nesleduje systém a účel ustanovenia o povinnej obhajobe. Inštitútom dovolania v „novom“ Trestnom poriadku bol nahradený inštitút sťažnosti pre porušenie zákona v predchádzajúcom Trestnom poriadku. Sťažnosť pre porušenie zákona mohol podať každý obvinený bez toho, aby bol limitovaný povinnosťou ustanoviť si advokáta na takýto úkon.

Ďalej poukazujem na skutočnosť, že v danom prípade je nutné použiť teleologický výklad, nakoľko ustanovenie o povinnej obhajobe je určené na ochranu práv obvineného a preto musí byť vykladané prísne v súlade s účelom, na ktorý je takéto ustanovenie zaradené v Trestnom poriadku a tiež v súlade so znením Ústavy SR a medzinárodných dokumentov.

Najvyšší súd SR vôbec neskúmal skutočnosť, či podaným dovolaním ide o zrejme bezúspešne uplatňovanie práva, či je v mojom prípade splnená podmienka nemajetnosti a podobne a bez ďalšieho považoval ustanovenie obhajcu ex - offo za nezákonné. Podotýkam, že opatrenie Okresného súdu Bratislava II nebolo zrušené a je podľa môjho názoru naďalej právne účinné. ...

Ak by sme abstrahovali od napádaného uznesenia Najvyššieho súdu SR došli by sme k záveru, že mimoriadny opravný prostriedok dovolanie môže podať iba skupina osôb, ktorá má dostatok finančných prostriedkov na to, aby si zaplatila advokáta, prostredníctvom ktorého takéto dovolanie podá. Domnievam sa, že ide o priamy a výrazný zásah do jednej zo základných ústavných zásad a tou je zásada rovnosti. Tým by bola z práva na podanie mimoriadneho opravného prostriedku vylúčená dosť veľká skupina osôb, ktorá nemá dostatok finančných prostriedkov na zaplatenie advokáta, t. j. právo na podanie dovolania by mali iba majetní, čo by vytváralo nebezpečný majetkový cenzus v prístupe k spravodlivosti.

Právo na podanie iného mimoriadneho opravného prostriedku - návrhu na obnovu konania - majú všetci obvinení bez ohľadu na to, či sú alebo nie sú zastúpení advokátom a v prípade, že takýto návrh podá obvinený sám, má právo požiadať o pridelenie zástupcu z radov advokátov. Uplatneným výkladom Najvyššieho súdu SR dochádza tiež k vytvoreniu neprimeraného rozdielu medzi mimoriadnymi opravnými prostriedkami v systéme trestného konania.

Zo strany Najvyššieho súdu SR neobstojí ani argument, že advokát môže poskytnúť právnu službu aj za zníženu odmenu alebo bezplatne. Ide tu len o možnosť zo strany advokáta, ak sú na to splnené podmienky a nie o jeho povinnosť, to znamená, že zo strany obvineného ide o nenárokovateľný postup.»

Na základe uvedeného sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd vyslovil tento nález:

„Najvyšší súd SR v konaní vedenom pod sp. zn. 4Tdo 32/2007 porušil základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu zaručené v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, právo na právnu pomoc zaručené v čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, právo na obhajobu zaručené v čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a v čl. 6 ods. 3 písmeno c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Uznesenie Najvyššieho súdu SR spisová značka 5Tdo 18/2009 zo dňa 19. augusta 2009 sa zrušuje a vec sa mu vracia na ďalšie konanie.

Sťažovateľovi Ústavný súd SR priznáva primerané finančné zadostučinenie v sume 7.000,- € (slovom: sedemtisíc eur), ktoré mu je Najvyšší súd SR povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

Najvyšší súd SR je povinný zaplatiť náhradu trov konania na účet právneho zástupcu sťažovateľa podľa záverečného vyčíslenia a to do tridsiatich dní od právoplatnosti tohto nálezu.“

Nárok na priznanie primeraného finančného zadostučinenia odôvodňuje sťažovateľ tým, že „postupom odporcu boli porušené Ústavou garantované práva a slobody mňa ako sťažovateľa, konkrétne právo na súdnu ochranu a právo na právnu pomoc. Z tohto dôvodu som sa nemohol domáhať revízie rozhodnutí, na základe ktorých som bol odsúdený a momentálne sa nachádzam vo výkone trestu odňatia slobody. Keďže rozhodnutie o mimoriadnom opravnom prostriedku bolo pre mňa rozhodnutím zásadného významu, odmietnutie súdnej ochrany bolo obrovským zásahom do mojich práv a právom chránených záujmov.“.

Najvyšší súd sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k sťažnosti podaním č. k. Kp 4/2010-17 doručeným ústavnému súdu 15. marca 2010, v ktorom okrem iného uviedol:

„Z obsahu predmetného uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ako súdu dovolacieho, vyplýva, že dovolanie obvineného podľa § 392 písm. d) Tr. por. odmietol z dvoch dôvodov:

1. preto, lebo dovolanie, ktoré vypracoval ustanovený obhajca obvineného nesplňa náležitosti dovolania v zmysle § 374 Tr. por., a

2. preto, lebo dovolanie nebolo podané prostredníctvom obhajcu (zvoleného), hoci bol na to súdom riadne vyzvaný a bola mu na tento úkon poskytnutá primeraná lehota.

Bližšie sú tieto skutočnosti odôvodnené na str. 3-5 uvedeného uznesenia.

Pripomíname, že výklad ustanovení § 40 ods. 1 a § 373 ods. 1 Tr. por. prijalo trestnoprávne kolégium Najvyššieho súdu SR v judikáte zo dňa 1. decembra 2008, ktorý bude v dohľadnom čase publikovaný.

So zreteľom na tieto skutočnosti navrhujeme, aby sťažnosť obvineného bola Ústavným súdom Slovenskej republiky odmietnutá.

Zároveň oznamujeme, že súhlasíme s upustením od ústneho pojednávania a pripájame zberný spis NS SR 5 Tdo 18/2009.“

Sťažovateľ sa 6. apríla 2010 vyjadril k listu najvyššieho súdu z 9. marca 2010 sp. zn. Kp 4/2010 a zároveň súhlasil s prerokovaním a rozhodnutím jeho ústavnej sťažnosti bez ústneho pojednávania.

Vo vyjadrení právny zástupca sťažovateľa uviedol:

„Najvyšší súd SR mal dovolanie sťažovateľa vedené pod spisovou značkou 5 Tdo 18/2009 odmietnuť z dvoch dôvodov. Prvým dôvodom mala byť neúplnosť dovolania podľa § 374 TP a druhým dôvodom mala byť skutočnosť, že dovolateľ podal dovolanie prostredníctvom ustanoveného obhajcu a nie prostredníctvom zvoleného obhajcu. Sťažovateľ k týmto dôvodom uvádza.

Prvý dôvod odmietnutia dovolania neobstojí, nakoľko dovolania obsahovalo všetky náležitosti podľa § 374 TP a v prípade, ak by ich aj neobsahovalo, Najvyšší súd ako dovolací súd mal aplikovať ustanovenie § 379 odsek 1 TP a až potom by mohol dovolanie odmietnuť podľa § 382 písmeno d) TP. Najvyšší súd SR však dovolateľa ani jeho ustanoveného obhajcu nevyzval na doplnenie dovolania a kvôli tomu, že dovolanie nebolo podané prostredníctvom zvoleného obhajcu, toto odmietol a neúplnosť dovolania použil iba ako podporný dôvod na odmietnutie. Keďže nebol použitý postup podľa § 379 odsek 1 TP, tento dôvod odmietnutia dovolania je nutné posudzovať ako postup, ktorý je v rozpore s Ústavou SR.

Druhým a podľa názoru sťažovateľa kruciálnym dôvodom odmietnutia dovolania je skutočnosť, že dovolanie nebolo podané zvoleným obhajcom. V tejto súvislosti sťažovateľ najmä poukazuje na svoju ústavnú sťažnosť, v ktorej podrobne opísal, prečo je tento postup nekonformný s Ústavou SR. Výklad ustanovení § 40 odsek 1 TP a § 373 odsek 1 TP, ktorý uskutočnil Najvyšší súd SR, nie je výklad súladný s Ústavou SR. Sťažovateľ sa domnieva, že ide o účelový výklad s cieľom obmedziť odsúdeným prístup k tomuto mimoriadnemu opravnému prostriedku a preto je potrebné takýto výklad odmietnuť.

Podľa článku 152 odsek 4 Ústavy SR, výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov musí byť v súlade s touto ústavou.

Výklad Najvyššieho súdu SR sa opiera najmä o znenie § 373 odsek 1 TP a súd používa pri interpretácii jazykový výklad a vychádza iba z jedného ustanovenia, ktoré však v rámci TP nie je samostatné. Opomína pri tom však systém opravných prostriedkov a tiež základné zásady trestného procesného práva. Účelom mimoriadneho opravného prostriedku - dovolania - je umožniť v závažných presne definovaných prípadoch preskúmanie právoplatných rozhodnutí nižších súdov Najvyšším súdom SR. Rozhodne nie je účelom tohto ustanovenia vytvoriť majetkový cenzus v prístupe k tomuto opravnému prostriedku.

Povinné zastúpenie obhajcom - advokátom - je upravené z dôvodu, aby súd nemusel prejednávať zjavne nekvalifikované podania. Nadmerná zaťaženosť dovolacieho súdu je vylúčená kvôli možnostiam odmietat' prípadné nekvalifikované podania bez ich meritórneho prejednania. Sťažovateľ sa domnieva, že v skúmanom prípade je nutné aplikovať teleologický výklad ustanovení o dovolaní, nakoľko tento výklad je jednak ústavne konformný, zodpovedá normatívnemu textu zákona, najmä § 40 TP a zároveň je v súlade so systémom opravných prostriedkov.

Zároveň poukazujeme aj na konštantnú judikatúru Ústavného súdu SR vo veci výkladu právnych predpisov. Podľa Uznesenia Ústavného súdu SR spisová značka I. ÚS 212/06 zo dňa 28. júna 2006, zodpovedá skutočnosti, že je povinnosťou všeobecných súdov v situácii, keď právny predpis dovoľuje dvojaký výklad (jeden ústavne konformný a jeden ústavne nekonformný) vykladať právny predpis spôsobom ústavne konformným.

Ako sme už uviedli, výklad Najvyššieho súdu SR je v rozpore s účelom mimoriadnych opravných prostriedkov a zavádza majetkový cenzus pri využití práva na mimoriadny opravný prostriedok. Poukazujeme tiež na paralelu s úpravou dovolania v civilnom procese. V tomto konaní tiež musí mať dovolateľ právneho zástupcu, ak ho však nemá a sú splnené podmienky, môže mu ho prideliť súd. Podľa výkladu Najvyššieho súdu SR je v trestnom procese tento postup neprípustný, čo považujeme za výklad v rozpore so základnými zásadami trestného procesu (najmä so zásadou práva na obhajobu) a s ústavným právom na prístup k spravodlivosti.“

II.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom aj na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 47 ods. 2 ústavy každý má právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a to za podmienok ustanovených zákonom.

Podľa čl. 50 ods. 3 ústavy obvinený má právo, aby mu bol poskytnutý čas a možnosť na prípravu obhajoby a aby sa mohol obhajovať sám alebo prostredníctvom obhajcu.

Podľa čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru má každý, kto je obvinený z trestného činu právo obhajovať sa osobne alebo s pomocou obhajcu podľa vlastného výberu, alebo pokiaľ nemá prostriedky na zaplatenie obhajcu, aby sa mu poskytol bezplatne, ak to záujmy spravodlivosti vyžadujú.

Z obsahu sťažnosti vyplýva, že jej podstatou je nesúhlas sťažovateľa s reštriktívnym výkladom ustanovení § 37 a § 38 Trestného poriadku najvyšším súdom v súvislosti s právom na obhajobu v dovolacom konaní.

Ústavný súd zásadne nie je oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecných súdov, ktoré viedli k rozhodnutiu vo veci samej alebo k inému súdnemu

rozhodnutiu, ktorým končí konanie pred nimi. Tento postup je dôsledkom toho, že všeobecné súdy vychádzajú pri prerokovaní a rozhodovaní vecí patriacich do ich právomoci zo zákonnej úpravy a z vlastnej interpretácie zákonov.

Základné právo na súdnu ochranu neznamena nárok na to, aby bol účastník konania pred všeobecným súdom úspešný, t. j. aby bolo rozhodnuté v súlade s jeho požiadavkami, resp. s jeho právnymi názormi. Neúspech v súdnom konaní nemožno bez ďalšieho považovať za porušenie základného práva. Je v právomoci všeobecných súdov vykladať a aplikovať zákony. Ak tento výklad nie je arbitrárny a je náležite zdôvodnený, ústavný súd nemá príčinu doň zasahovať. Podobne uplatnenie práva na obhajobu nezaručuje oprávnenej osobe dosiahnutie takého rozhodnutia súdu, o ktoré sa usiluje pomocou obhajoby. Účelom práva zaručeného čl. 50 ods. 3 ústavy je poskytnutie príležitosti brániť sa proti obvineniu zo spáchania trestného činu (napr. II. ÚS 8/96).

Z obsahu sťažnosti sťažovateľa, jej príloh a z vyjadrenia najvyššieho súdu vyplýva, že v danom prípade bolo úlohou ústavného súdu posúdiť, či uznesenie dovolacieho súdu o odmietnutí dovolania sp. zn. 5 Tdo 18/2009 z 19. augusta 2009 opierajúce sa o tvrdenie, že sťažovateľ napriek predchádzajúcej výzve nepredložil splnomocnenie pre advokáta na svoje zastupovanie v dovolacom konaní, bolo vzhľadom na okolnosti prípadu z ústavného hľadiska udržateľné a či nemalo za následok porušenie označených základných práv sťažovateľa. Ústavný súd najmä zisťoval, či najvyšší súd v napadnutom rozsudku interpretoval príslušné ustanovenia Trestného poriadku v súlade s ústavnými princípmi zakotvenými v ustanoveniach čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 ústavy v spojení s čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru.

Vo vzťahu k porušeniu práva obvineného na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 ústavy je potrebné uviesť, že podľa judikatúry ústavného súdu sa týmto článkom ústavy všetkým oprávneným osobám zaručuje, že budú mať čas na prípravu obhajoby, že budú mať možnosť pripraviť si obhajobu a že svoju obhajobu budú môcť predniesť právne významným spôsobom buď osobne, alebo prostredníctvom svojho obhajcu. Účelom práva na obhajobu je poskytnutie príležitosti brániť sa proti obvineniu zo spáchania trestného činu

a tiež sa brániť proti tvrdeniam o skutočnostiach, ktoré ovplyvňujú rozhodnutia v trestnom konaní v neprospech účastníka trestného konania. Obsahu a účelu priznaného zákonného a ústavného práva musí korešpondovať možnosť jeho reálneho naplnenia a uplatnenia tými subjektmi, ktorým bolo priznané (I. ÚS 17/99). V tejto súvislosti považuje ústavný súd za dôležité zdôrazniť, že podstata a zmysel základného práva na obhajobu, t. j. zaručiť primeranú a dostatočnú možnosť ochrany práv a právom chránených záujmov v rámci trestného konania sa realizuje vždy v súlade s požiadavkami spravodlivého procesu. Dovolacie konanie je integrálnou súčasťou ústavného rámca pravidiel spravodlivého procesu a dovolací súd ako každý všeobecný súd je za každej situácie povinný chrániť základné práva a slobody jednotlivca aj vo fáze konania o mimoriadnych opravných prostriedkoch. Vyplýva to aj z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorý vyslovil, že ak štát zriadil inštalácie viacstupňového súdnictva a jeho právny poriadok odvolanie či iné opravné prostriedky pripúšťa, tak je štát povinný dbať na to, aby stranám boli pred nimi poskytnuté základné záruky čl. 6 dohovoru (Delcourt c. Belgicku zo 17. januára 1970, Sutter c. Švajčiarsko z 22. februára 1984). Opravný prostriedok, ktorý nie je priamo zaručený ústavou, nemožno z toho dôvodu posudzovať akoby stál mimo rámca spravodlivého procesu, z čoho vyplýva aj povinnosť ústavne konformného výkladu aj tých častí Trestného poriadku, ktoré sa vzťahujú na dovolanie.

Najvyšší súd argumentoval odmietnutie dovolania nesplnením ustanovenia § 373 ods. 1 Trestného poriadku sťažovateľom.

Podľa § 373 ods. 1 Trestného poriadku obvinený alebo osoby uvedené v § 369 ods. 5 môžu podať dovolanie len prostredníctvom obhajcu.

Na ustanovenie § 373 ods. 1 Trestného poriadku organicky nadväzuje ustanovenie § 373 ods. 2 Trestného poriadku, podľa ktorého obvinený musí byť v konaní o dovolaní zastúpený obhajcom.

Podľa názoru najvyššieho súdu treba ustanovenie § 373 ods. 1 Trestného poriadku vykladať tak, že najvyšší súd je povinný prejednať len dovolanie spísané obhajcom, ktorého

si obvinený zvolí ešte pred podaním dovolania. Keďže podľa názoru najvyššieho súdu je ustanovenie § 373 ods. 1 vo vzťahu lex specialis k ustanoveniu § 40 ods. 1 Trestného poriadku, ktoré upravuje ustanovenie obhajcu v trestnom konaní, nemôže byť toto v dovolacom konaní aplikované. Tento výklad najvyššieho súdu je nesúladný s ústavou, lebo opomína realizáciu jedného zo základných ústavných princípov, a to práva na obhajobu počas celého trestného konania.

Základné práva a slobody treba vykladať a uplatňovať tak, aby bola zachovaná ich podstata a zmysel. Preto aj výklad a následná aplikácia § 373 ods. 1 Trestného poriadku musí v celom rozsahu rešpektovať právo sťažovateľa ako strany dovolacieho konania na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru a rešpektovať jeho podstatu a zmysel, t. j. tak, aby jeho prostredníctvom bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov dovolateľa. V tejto súvislosti je podstatné a určujúce to, že v dovolacom konaní sa rozhoduje predovšetkým o právach a povinnostiach dovolateľa ako strany dovolacieho konania, pričom dovolateľ je oprávnený nielen iniciovať dovolacie konanie, ale Trestný poriadok mu garantuje aj ďalšie procesné práva, ktoré mu nemožno odňať formalistickým a reštriktívnym výkladom niektorého ustanovenia Trestného poriadku (v danom prípade § 373 ods. 1).

Základným a primárnym zmyslom a účelom inštitútu obligatórneho zastúpenia dovolateľa advokátom (obhajcom) v dovolacom konaní je poskytnúť dovolateľovi kvalifikovanú právnu pomoc v záujme efektívnej a účinnej ochrany jeho práv v súvislosti s jeho oprávnením podať dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok, a to aj a najmä vzhľadom na skutočnosť, že predmetom dovolacieho konania sú spravidla obzvlášť závažné a zložité odborné právne otázky, ktorých kvalifikované odborné zvládnutie osoba bez právnického vzdelania nemusí a spravidla ani nevie dostatočne zvládnuť sama, pričom hrozí, že v dôsledku toho by mohla byť ukrátená na svojich právach. Zároveň právna konštrukcia obligatórneho právneho zastúpenia dovolateľa v dovolacom konaní vychádza zo skutočnosti, že jediným (všeobecným) súdom oprávneným rozhodovať o dovolaní je najvyšší súd. Na to, aby najvyšší súd mohol dovolacie konanie uskutočniť a o dovolaní rozhodnúť v primeranej dobe, treba eliminovať nekvalifikované dovolania, ktoré by

neprimeraným spôsobom zaťažovali dovolací súd. Možno teda ustáliť, že zmyslom a účelom obligatórneho zastúpenia advokátom – obhajcom v dovolacom konaní je poskytnutie kvalifikovanej právnej pomoci a ochrany práv dovolateľa v organickom spojení s vytvorením podmienok na poskytnutie tejto pomoci v primeranej dobe zodpovedajúcej požiadavkám spravodlivého procesu. V posudzovanom prípade najvyšší súd odmietol podanie navrhovateľa pre nesplnenie požiadavky povinného zastúpenia v dovolacom konaní za okolností, že sťažovateľ v dôsledku odlišného výkladu prvostupňového súdu bol zastúpený ustanoveným kvalifikovaným odborníkom, ktorý v jeho mene vypracoval a podal dovolanie na príslušný súd a naplnil tým účel obligatórneho zastúpenia dovolateľa advokátom.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd v tomto konaní posudzoval, či bol výklad (a následná aplikácia) § 373 ods. 1 Trestného poriadku, ktorý v sťažovateľom namietanom uznesení uplatnil najvyšší súd, z ústavného hľadiska akceptovateľný a udržateľný. Ústavný súd pritom vychádzal zo svojej konštantnej judikatúry, podľa ktorej základnému právu na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj právu na spravodlivé súdne konanie môže zodpovedať len ústavne konformný výklad a tiež ústavne súladná aplikácia príslušných právnych noriem (m. m. I. ÚS 24/00 alebo IV. ÚS 77/02). V tejto súvislosti považoval ústavný súd za potrebné poukázať tiež na svoj ustálený právny názor, podľa ktorého zo zásady ústavne konformného výkladu vyplýva aj požiadavka, aby v prípadoch, ak pri uplatnení štandardných metód výkladu prichádzajú do úvahy rôzne výklady súvisiacich právnych noriem, bol uprednostnený ten, ktorý zabezpečí plnohodnotnú, resp. plnohodnotnejšiu realizáciu ústavou garantovaných práv fyzických alebo právnických osôb. Všetky orgány verejnej moci sú preto povinné v pochybnostiach vykladať právne normy v prospech realizácie ústavou (a tiež medzinárodnými zmluvami) garantovaných základných práv a slobôd (II. ÚS 148/06, m. m. tiež IV. ÚS 96/07, IV. ÚS 95/08).

Výklad § 373 ods. 1 Trestného poriadku vo vzťahu k požiadavke obligatórneho zastúpenia v dovolacom konaní, ktorý v danom prípade uplatnil najvyšší súd, považuje ústavný súd za neprimerane formalistický a neopodstatnene reštriktívny. V konkrétnych okolnostiach prípadu, z ktorých vyplýva, že sťažovateľ bol v dovolacom konaní zastúpený

advokátom, nemožno pripustiť, aby najvyšší súd ako dovolací súd v namietanom rozhodnutí neakceptoval podanie dovolania advokátom, ktorý bol ustanovený opatrením prvostupňového súdu.

Na základe uvedeného ústavný súd dospel k záveru, že formalistická a v konkrétnych okolnostiach prípadu reštriktívna interpretácia § 373 ods. 1 Trestného poriadku uplatnená najvyšším súdom vo vzťahu k dovolaniu sťažovateľa nie je vzhľadom na požiadavky, ktoré garantuje právo na spravodlivé súdne konanie, z ústavného hľadiska akceptovateľná. Sťažovateľ splnil podmienku povinného právneho zastúpenia pre dovolacie konanie sp. zn. 5 Tdo 18/2009, a preto nebol dôvod na odmietnutie dovolacieho konania pre nesplnenie tejto podmienky konania o dovolaní v nesúlade s ústavou a dohovorom a došlo k porušeniu základných práv sťažovateľa zaručených čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 ústavy a práva zaručeného čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru postupom a rozhodnutím najvyššieho súdu sp. zn. 5 Tdo 18/2009 z 19. augusta 2009 (bod 1 výroku nálezu).

Sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd zrušil rozhodnutie najvyššieho súdu. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1 (čl. 127 ods. 1 ústavy, pozn.), a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ústavný súd dospel k záveru, že čo sa týka zisteného porušenia základných práv sťažovateľa, bude na dosiahnutie nápravy vo veci nevyhnutné, aby využil aj svoju právomoc podľa čl. 127 ods. 2 ústavy, a preto vyhovel návrhu sťažovateľa a zrušil napadnutý rozsudok najvyššieho súdu a prikázal mu vo veci znova konať a rozhodnúť, tak ako to je uvedené v bode 2 výroku tohto rozhodnutia.

Sťažovateľ ďalej navrhol, aby mu ústavný súd priznal finančnú satisfakciu vo výške 7 000 €, pretože rozhodnutie o mimoriadnom opravnom prostriedku bolo preňho rozhodnutím zásadného významu a odmietnutie súdnej ochrany považoval za obrovský zásah do svojich práv a právom chránených záujmov. Ústavný súd je toho názoru, že výrok o porušení základných práv sťažovateľa a zrušenie namietaného uznesenia najvyššieho súdu a príkaz najvyššiemu súdu vo veci konať a rozhodnúť a uloženie povinnosti nahradiť

sťažovateľovi trovy konania postačuje na efektívnu ochranu jeho základných práv. Preto ústavný súd návrhu na finančné zadost'učinenie nevyhovel (bod 3 výroku nálezu).

Ústavný súd napokon podľa § 36 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v súvislosti s jeho právnym zastúpením advokátom v konaní pred ústavným súdom tak, ako to je uvedené v bode 4 výroku tohto uznesenia.

Ústavný súd v súlade s ustanoveniami § 10 ods. 3, § 19 ods. 2, § 15, § 16 ods. 3 a § 18 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov priznal sťažovateľovi náhradu jeho právneho zastúpenia za tri úkony právnej pomoci, a to prevzatie a prípravu právneho zastúpenia, podanie sťažnosti a vyjadrenie k stanovisku najvyššieho súdu po 115,90 € za úkon a tri režijné paušály po 6,95 € s 19 % daňou z pridanej hodnoty, spolu v sume 438,57 €.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. apríla 2010